

8. Maksymenko Yu. Shchodo struktury informatsiinoho kodeksu Ukrainy [Regarding the structure of the information code of Ukraine]. Retrieved from: <http://goal-int.org/shchodo-strukturi-informacijnogo-kodeksu-ukraini/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 11.12.2019

УДК 342.97

Журавльова Зоря Владленівна,
кандидат юридичних наук
приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу
notar.zv1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8904-467X>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ САМОРЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАТУ

У статті розглядається необхідності реалізації реформування у сфері організації та діяльності інституту нотаріату шляхом запровадження саморегулювання, що має здійснювати Нотаріальна палата України, як самоврядний орган, що об'єднує нотаріусів України. Автор визначає, що основною метою функціонування саморегулювальних організацій є врегулювання власної діяльності та внутрішніх відносин, шляхом видання локальних нормативно-правових актів, з правом застосування засобів примусу за їх порушення. Саморегулювання інституту нотаріату має забезпечити ефективність реалізації учасниками суспільних правовідносин своїх прав та інтересів і запровадження доступних та ефективних механізмів їх захисту від посягань з боку інших суб'єктів, що є основною метою функціонування нотаріату. Звертається увага не ту обставину, що у сучасних умовах вмістом процесів становлення і розвитку саморегулювання є не передача державних функцій так званим саморегульованим організаціям, а навпаки, - припинення та скорочення невластивих державі функцій.

Ключові слова: нотаріат, нотаріальна діяльність, саморегулювання, саморегулювальна організація, самоврядування.

Zhuravlyova Z. ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECTS OF INTRODUCTION AND IMPLEMENTATION OF NOTARY SELF-REGULATION

The article considers the need to implement reforms in the organization and activities of the notary institution through the introduction of self-regulation, which should be carried out by the Notary Chamber of Ukraine, as a self-governing body uniting notaries of Ukraine. The author determines that the main purpose of the functioning of self-regulatory organizations is to regulate their own activities and internal relations, through the issuance of local regulations, with the right to use coercive measures for their violation. Self-regulation of the notary institution should ensure the effectiveness of the implementation of the participants of public relations of their rights and interests and the introduction of accessible and effective mechanisms to protect them from encroachment by other entities, which is the main purpose of the notary. Attention is drawn not to the fact that in modern conditions the content of the processes of formation and development of self-regulation is not the transfer of state functions to the so-called self-regulatory organizations, but on the contrary - the termination and reduction of non-state functions.

Key words: notary, notarial activity, self-regulation, self-regulatory organization, self-government.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку суспільних відносин, враховуючи прагнення України стати повноправним членом європейського співтовариства, гостро постала проблема необхідності реалізації реформаційних кроків у сфері організації та діяльності інституту нотаріату. Саме нотаріат покликаний забезпечити позасудову охорону прав та інтересів особи в процесі їх реалізації. Для реалізації заходів такої охорони на належному рівні, з урахуванням вимог і потреб сучасності, нотаріат має зазнати суттєвих змін в питаннях організаційної структури та умов адміністративно-правового регулювання порядку його функціонування. Одним із запропонованих Міністерством юстиції України кроків по реформуванню інституту нотаріату є його перехід на засади саморегулювання, що безперечно актуалізує наукові пошуки адміністративно-правових аспектів запровадження та реалізації такої форми його функціонування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань діяльності нотаріату, в тому числі і в напрямку запровадження інституту саморегулювання, приділяли увагу такі науковці, як К.Белінська, О.Булгакова, Н. Козаєва, В.Комаров, В.Негода, О.Нелін, К.Нестеренко В.Шиленко та ін.

Метою статті є проведення наукових пошуків адміністративно-правових аспектів запровадження та функціонування інституту нотаріату в Україні на основі принципів саморегулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для нотаріату України наступає цікавий, і водночас непростий період - реформ та справжніх змін. Завданням Мінюсту в цьому напрямку є зробити цю реформу такою, щоб нотаріат був успішною інституцією, а громадяни мали доступ до якісних нотаріальних дій. Перш за все, акцент робиться на саморегулюванні професійної організації нотаріусів, тобто передачі від держави низки функцій, які здатен виконувати сам нотаріат. В той же час, Нотаріальна палата України в результаті має отримати певний контроль в сфері нотаріату, що є дуже відповідальним кроком в процесі утворення нотаріату

нового формату [1, с. 17].

Тобто за програмою реформування інституту нотаріату Нотаріальна палата України, яка наразі виступає органом професійного самоврядування у сфері нотаріату, має отримати статус саморегульованої організації, яка набуде повноважень щодо здійснення контролю у сфері вчинення нотаріальних дій.

Якщо окреслити загальні риси саморегульованих організацій, то вони характеризуються як невідприємницькі, засновані на об'єднанні суб'єктів за певним видом діяльності, в тому числі і професійної, основною метою яких є врегулювання власної діяльності та внутрішніх відносин, шляхом видання локальних нормативно-правових актів, з правом застосування засобів примусу за їх порушення. Проте, за деяких умов, держава може наділяти такі організації повноваженнями владного характеру, закріпивши їх нормами відповідних законів, шляхом делегування частини власних публічно-владних повноважень.

Питання запровадження та вдосконалення інституту саморегулювання розглядалось Кабінетом Міністрів України в 2018 році, як результат – схвалено Концепцію реформування інституту саморегулювання в Україні [2]. Згадана Концепція констатує необхідність подальшого розвитку саморегулювання у певних сферах. Держава ставить собі за мету, в сучасних умовах господарювання, стимулювання формування професійних співтовариств, заснованих на принципах саморегулювання, самообмеження і самоорганізації, які забезпечують вироблення стандартів, що відповідають професійним і громадським інтересам, а також шляхом застосування механізмів контролю за дотриманням встановлених ними вимог.

З огляду на це, основним призначенням саморегулювання є забезпечення самостійності і незалежності спільнот та індивідів, які входять до їх складу, від державно-владного впливу.

Причому деякі науковці доходять висновку, що ефективне саморегулювання передбачає: наявність професійного кодексу (стандартів ведення бізнесу), розробленого учасниками ринку самостійно; наявність механізмів забезпечення дотримання (enforcement) таких кодексів та моніторинг учасників, санкції за порушення правил; наявність ефективної системи вирішення суперечок [3, с. 29].

Однією з таких сфер, де має бути запроваджено в найближчий час інститут саморегулювання діяльності, виступає нотаріат, який є важливим чинником формування правової держави, за умови його здатності забезпечити ефективність реалізації учасниками суспільних правовідносин своїх прав та інтересів і запровадження доступних та ефективних механізмів їх захисту від посягань з боку інших суб'єктів.

Досліджуючи особливості реформування нотаріату К.Нестеренко та О.Булгакова визначають, що Нотаріальна палата України являється організацією професійного самоврядування, проте час та практика вимагають зміни статусу НПУ на саморегульовану організацію, оскільки це надасть НПУ можливість приносити набагато більше користі професії загалом, кожному окремому нотаріусу-члену НПУ, а також суспільству [4, с. 115].

На думку Н.Козаєвої, високі стандарти якості послуг необхідно забезпечувати саморегульованою організацією. Крім того, важливо, щоб були відпрацьовані бездоганні механізми етики та внутрішнього корпоративного контролю. Нотаріат має рухатись шляхом ефективної відповідальності за неналежну якість надання послуг з боку нотаріусів [5, с. 23].

Таким чином, належне впровадження та нормативно-правове забезпечення саморегулювання нотаріату, залежить від здійснюваної публічною адміністрацією політики дерегуляції правовідносин у сфері функціонування інституту нотаріату, яка направлена на зменшення обсягу контролюючих повноважень державного апарату стосовно нотаріусів та процедури здійснення нотаріальних дій. Складовою політики дерегуляції має стати адаптована до вимог сучасних аспектів функціонування нотаріату нормативна база.

До Верховної Ради України в черговий раз подано на розгляд проект Закону «Про саморегулювання господарської та професійної діяльності», в пояснювальній записці до якого ініціаторами законопроекту визначено, що на сьогодні у законодавстві відсутні єдині підходи до здійснення саморегулювання відповідними суб'єктами. Відсутній в законодавстві і комплексний підхід до порядку створення та діяльності саморегульованих організацій (їх утворення та діяльність передбачені виключно законами, що регулюють окремі сфери господарської або професійної діяльності) [6].

Згідно вказаного законопроекту, саморегулювання має полягати в необхідності розробки і встановлення стандартів і правил зазначеної діяльності, а також контролі за дотриманням вимог зазначених стандартів і правил, проте передбачається, що його норми не поширюватимуться на відносини у сфері нотаріату.

Це дає підстави стверджувати, що питання саморегулювання нотаріальної діяльності має бути врегульовано нормами спеціалізованого законодавства.

На думку О. Гончаренко, при саморегулюванні суб'єкт на свій розсуд визначає (координує) власну поведінку, обирає ту «модель», яка є для нього найбільш сприятливою. З боку держави ж для з'ясування «корисності» такої моделі, відповідно, застосовуються засоби, притаманні державному регулюванню: нормативно-правове закріплення, визначення інституційної складової саморегульованої організації, допустимість диспозитивного методу регулювання [7, с. 69].

В умовах формування націленого на європейську інтеграцію громадянського суспільства і властивої йому правової держави відбувається не передача окремих державних функцій приватним організаціям, а відновлення нормальних публічно-правових та приватно-правових засад здійснення і інтегрованості суб'єктів різних видів діяльності. Однією з таких основ є самоорганізація, самоконтроль і самовідповідальність, що, до речі кажучи, значно краще і ефективніше зовнішнього державного або муніципального контролю. У сучасних

умовах вмістом процесів становлення і розвитку саморегулювання є не передача державних функцій так званим саморегульованим організаціям, а навпаки, - припинення та скорочення невластивих державі функцій.

Як стверджує О.Медведчук, у цілому вдосконалення побудованої системи інституту саморегулювання в сучасних умовах відбувається досить повільно та не розглядається як важлива складова державного регулювання. Правові норми, що стосуються цієї діяльності, визнані як суперечливі. Передумовою даного фактору є те, що законодавством не визначено основного вектору в діяльності інститутів саморегулювання, не сформульовано цілей та шляхів здійснення саморегулювання, відсутній системний та комплексний механізм удосконалення та функціонування саморегульованих організацій [8, с. 100].

На нашу думку, саморегульовані організації є такими публічно-правовими утвореннями, які створюються для захисту прав і інтересів не тільки членів організації, а необмеженого кола осіб, що є публічно-правовою функцією, властивою органам державної влади. Це, в свою чергу, дає підстави говорити про здатність Нотаріальної палати України, як саморегульованої організації, максимально ефективно, порівняно з іншими суб'єктами, в тому числі і державно-владними, забезпечити здійснення функцій з регулювання відносин у сфері нотаріальної діяльності.

Висновки. Підсумовуючи, варто відзначити, що змістом саморегулювання у сфері нотаріальної діяльності виступає регулювання відносин уповноваженим суб'єктом у цій сфері, що базується на змісті норм чинного законодавства, яке реалізується на основі застосування нормативно визначених принципів самоорганізації, включаючи при цьому регулюючий вплив держави.

Значення саморегулювання нотаріальної діяльності проявляється в наступному:

1) запровадження та функціонування системи саморегулювання є необхідною умовою для задоволення як приватних, так і публічних інтересів.

2) саморегулювання є найбільш ефективним в тих сферах, де переплітаються підприємницька та професійна діяльності, оскільки у таких сферах діють суб'єкти з елементами правового статусу, властивими одночасно як підприємницькій так і професійній діяльності, а точніше - публічно значущих видів професійної діяльності, якою наразі є нотаріальна діяльність.

Тож варто виділити наступні напрямки саморегулювання інституту нотаріату:

- реалізація реформованої контрольної функції за належністю проведення нотаріальної діяльності;

- запровадження функції нагляду з питань фінансового моніторингу у сфері нотаріату;

- запровадження програми підтримки високої кваліфікації нотаріусів;

- забезпечення дотримання професійної етики, шляхом запровадження інституту примусу до осіб, які допустили її порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Онищук О. Реформування нотаріату за стандартами ЄС: саморегулювання, Е-нотаріат. *Нотаріат України*. № 4 (35). 2019. URL: <http://npu.ua/wp-content/uploads/2019/12/NU-4-2019.pdf>.
2. Про схвалення Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 308-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-%D1%80#Text>.
3. Посібник для слухача до курсу «Аналіз регуляторного впливу» / Бордюг Б., Малюгіна К., Татаревський О., 2007. 90 с.
4. Нестеренко К.О., Булгакова О.В. Особливості реформування нотаріату в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. № 2 (71) 2019. С. 110-117. URL: <http://repo.dli.donetsk.ua/bitstream/123456789/911/1/15.pdf>.
5. Козаєва Н. Нотаріуси та НПУ: протистояння чи взаємодія? *Юридична Газета*. 13 серпня 2019 № 32 (686). URL: <https://www.pressreader.com/ukraine/yurydychna-gazeta/20190813>.
6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про саморегулювання господарської та професійної діяльності».
7. Гончаренко О. Види саморегулювання господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 11/2016. С. 68-72. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/11/15.pdf>.
8. Медведчук О.В. Нормативно-правові аспекти розвитку саморегулювання в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 13/2018. С. 98-102. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/13_2018/21.pdf.

REFERENCES:

1. Onishuk, O. (2019). Reforming the notary according to EU standards: self-regulation, E-notary. *Notariat Ukrayini*, 4 (35). Retrieved from: <http://npu.ua/wp-content/uploads/2019/12/NU-4-2019.pdf> [in Ukrainian].
2. *On approval of the Concept of reforming the institution of self-regulation in Ukraine*. (2018). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine 10th May 2018 № 308-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
3. Borydug, B. (2007). Guide for students to the course "Analysis of regulatory impact" [in Ukrainian].
4. Nesterenko, K.O., & Bulgakova, O.V. (2019). Osoblivosti reformuvannya notariatu v Ukrayini. Features of notary reform in Ukraine. *Pravovij chasopis Donbasu*, 2 (71), 110-117. Retrieved from: <http://repo.dli.donetsk.ua/bitstream/123456789/911/1/15.pdf> [in Ukrainian].
5. Kozayeva, N. (2019). Notaries and NPU: confrontation or interaction? *Yuridichna Gazeta*, 32 (686). Retrieved from: <https://www.pressreader.com/ukraine/yurydychna-gazeta/20190813> [in Ukrainian].
6. Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On self-regulation of economic and professional activities". [in

Ukrainian].

7. Goncharenko, O. (2016). Types of self-regulation of economic activity. *Pidpriyemnictvo, gospodarstvo i pravo*, 11, 68-72. Retrieved from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/11/15.pdf> [in Ukrainian].

8. Medvedchuk, O.V. (2018). Types of self-regulation of economic activity. *Investyciyi: praktyka ta dosvid*, 13, 98-102. Retrieved from: http://www.investplan.com.ua/pdf/13_2018/21.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 11.12.2019

УДК 347.77:349

Куркова Ксенія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, старший дослідник
завідувач відділу науково-правових експертиз
та законопроектних робіт
Науково-дослідного інституту публічного права
e-mail: kurkova_ksenya@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-4259-5511>

ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті досліджено та узагальнено теоретико-правові підходи щодо сучасного змістовного наповнення поняття «технологія». Акцентується увага, що в час глобальних науково-технологічних трансформацій з'являються нові об'єкти правового регулювання, які раніше в силу тих чи інших причин не мали правової охорони і важливим завданням юридичної науки є чітке та адекватне визначення понятійно-категоріального апарату, що надасть можливість ефективного правозастосування. Зроблено висновок, що поняття «технологія» слід розкривати в самому найширшому сенсі – через систему знань, які використовуються для вирішення конкретних завдань, та можуть бути втілені як в матеріальних об'єктах, так і певних способах, процесах діяльності. Визначено перелік об'єктів технології та виокремлено характерні ознаки технології як об'єкта правового регулювання. Запропоновано розуміти під технологією виражений в об'єктивній формі результат цілеспрямованої інтелектуальної творчої діяльності, основою якого є систематизована сукупність наукових, технічних, організаційних, адміністративних, виробничих знань, рішень та/або інформації, а також досвід і навички, необхідні для виконання певних операцій технологічного характеру, методів, форм та способів виробництва продукції, застосування процесів, надання послуг, включаючи створені на їх основі або спрямовані на виконання певних процедур матеріальні об'єкти у вигляді устаткування, технічних пристроїв тощо, спрямовані на досягнення конкретної суспільно важливої мети чи вирішення практичного завдання.

Ключові слова: технологія, наукова діяльність, науково-технічна діяльність, інноваційна діяльність, інновація, інноваційний продукт, інтелектуальна власність.

Kurkova K. TECHNOLOGY AS AN OBJECT OF LEGAL REGULATION

The article investigates and generalizes the theoretical and legal approaches to the modern content of the concept of «technology». It is emphasized that during the global scientific and technological transformations there are new objects of legal regulation, which previously for one reason or another had no legal protection and an important task of legal science is a clear and adequate definition of the conceptual and categorical apparatus that will provide the possibility of effective law enforcement. It is concluded that the concept of «technology» should be disclosed in the broadest sense – through a system of knowledge that is used to solve specific problems, and can be embodied in material objects and in certain ways, processes. The list of objects of technology is defined and the characteristic features of technology as an object of legal regulation are singled out. It is proposed to understand technology as an objectively expressed result of purposeful intellectual creative activity, the basis of which is a systematic set of scientific, technical, organizational, administrative, production knowledge, solutions and/or information, as well as experience and skills required to perform certain technological operations. nature, methods, forms and methods of production, application of processes, provision of services, including created on their basis or aimed at performing certain procedures material objects in the form of equipment, technical devices, etc., aimed at achieving a specific socially important goal or solving a practical problem.

Key words: technology, scientific activity, scientific and technical activity, innovative activity, innovation, innovative product, intellectual property.

Постановка проблеми. Значення технологій для розвитку сучасної «техногенної» цивілізації, як останнім часом її все частіше іменують вчені, важко переоцінити та перебільшити, причому одночасно за двома векторами: як з позитивної точки зору – зважаючи на численну кількість високотехнологічних проривів, які мають значний соціально-економічний ефект, так і з точки зору негативних наслідків та можливих ризиків науково-технологічного розвитку. У наш час з'являється безліч нових феноменів та концептів – технонаука, когнітивна наука, NBIC технології (nano-bio-info-cogno) технології, High-Tech, High-Human тощо, і надшвидкісні темпи розвитку науки і технологій на сучасному етапі свідчать, що поява нових понять та явищ є безсумнівною.

На межі XX–XXI ст. посилюється державний вплив на формування науково-технологічного потенціалу нації, а також сформувалася потреба стимулювання інноваційної активності самостійних господарюючих

Випуск 7. Спецвипуск. 2019